

ИШЛАР ОРГАНЛАРИ СОҶАВИЙ ХИЗМАТЛАРИНИНГ ЎЗАРО ҲАМКОРЛИГИНИНГ АҲАМИЯТИ

Арғумбоев Азизбек Юнус ўғли
ИИВ Академияси 318-гуруҳ курсанти

Ички ишлар органлари ўз зиммасига юклатилган вазифаларни бажариш мақсадида, қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда давлат органлари, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари ва бошқа ташкилотлар билан ҳамкорлик қилади, ҳамда аниқланган жиноятлар ва бошқа ҳуқуқбузарликларга оид мавжуд материаллар тўғрисидаги ахборотни алмашишни, шу жумладан электрон шаклда алмашишни, шунингдек бошқа ахборотни алмашишни амалга оширади.

Давлат органлари, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари ва бошқа ташкилотлар фуқароларнинг ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилишда, жамоат тартибини сақлаш, жамоат хавфсизлигини таъминлашда, жиноятлар ва маъмурий ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш, уларни аниқлаш, уларга чек қўйиш, уларни фош этишда, жиноят ишларини тергов қилишда, жиноятчиларни қидиришда, бедарак йўқолганларнинг турган жойини аниқлашда, шунингдек ҳуқуқбузарликлар профилактикасида ички ишлар органларига ўз ваколатлари доирасида кўмаклашиши шарт.

Профилактика инспекторларининг ички ишлар органларининг соҳавий хизматлари билан ҳамкорлигини ташкил этиш ва такомиллаштириш масалалари кўрилаётганда, аввало ўрганилаётган объектда ўзаро ҳамкорлик тушунчасига таъриф бериб ўтиш мақсадга мувофиқдир.

В.А.Афанасьев ҳамкорликка қуйидагича таъриф беради. *Ҳамкорлик* – бу қонун ва қонун ости актларда асосланган, вазифалар, йўналишлар ва вақтлар билан келишилган, хизмат кўрсатилаётган ҳудудларда жамоат тартиби ва хавфсизлигини таъминлашда, ҳуқуқбузарликлар шу жумладан жиноятларнинг олдини олишда иштирок этувчи милициянинг куч ва воситаларидан ҳамкорликда фойдаланиш тушунилади.

Ҳуқуқбузарлик профилактикасидаги ҳамкорлик – бу маъмурий ҳудудда криминоген вазиятни доимий равишда таҳлил қилиб бориш, жамоат тартибини сақлаш ва фуқаролар хавфсизлигини таъминлаш, ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш, ижтимоий-руҳий муҳитни соғломлаштириш, криминоген омиллар таъсирини йўқотиш ва кучсизлантириш, ўзининг хулқи, ҳаёт тарзи бўйича жиноят содир этишга мойил бўлган шахсларни аниқлаш ҳамда уларга тарбиявий профилактик таъсир кўрсатиш, содир этилган жиноятларни очиш, қидирувдаги

жиноятчиларни аниқлаш ва ушлаш, ҳуқуқбузарликларнинг сабаб ва шароитларини аниқлаш ва бартараф этиш бўйича барча субъектларнинг қонун ва қонуности ҳужжатларида белгиланган ваколатлар, усул ва шакллар асосида келишилган тартибда биргаликда фаолият олиб бориши жараёнидир.

Махсус адабиётларда ҳуқуқбузарлик профилактикасида соҳасидаги ҳамкорликни қуйидаги тўрт даражада амалга оширилиши кўрсатилган: а) ички идоравий ҳамкорлик, яъни жиноятларнинг олдини олиш фаолиятини амалга оширувчи органлар тизимига кирувчи хизмат ва бўлинмалар ўртасидаги ҳамкорлик; б) идоралараро ҳамкорлик, яъни жиноятларнинг олдини олиш фаолиятини амалга оширувчи ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар ўртасидаги ҳамда улар билан давлат бошқаруви ва маҳаллий ҳокимият органлари ўртасидаги ҳамкорлик; в) жамоатчилик билан ҳамкорлик, яъни жиноятларнинг олдини олиш фаолиятини амалга оширувчи ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар, давлат бошқаруви ва маҳаллий ҳокимият органлари билан фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари, жамоат бирлашмалари, корхона, муассаса ва ташкилотлар ҳамда аҳоли ўртасидаги ҳамкорлик; г) халқаро ҳамкорлик, яъни бошқа давлатлар, уларнинг ҳуқуқни муҳофаза қилувчи ва жиноятларнинг олдини олиш фаолиятини амалга оширувчи бошқа органлари ҳамда халқаро ташкилотлар билан ҳамкорлик.

Ҳар қандай давлат ва нодавлат идоралари бошқа идоралар билан ўзаро ҳамкорликни ташкил қилмасдан туриб, ўз фаолиятининг самарадорлигини таъминлай олмайди. Жиноятларнинг олдини олишда профилактика хизмати ҳам ўз зиммасига юклатилган вазифаларни самарали амалга оширишда таркибий тизимга кирувчи бошқа хизматлар, ҳуқуқни муҳофаза қилиш идоралари, давлат ва жамоат ташкилотлари ҳамда кенг жамоатчилик билан ўзаро ҳамкорликда фаолият олиб борадилар.

Ҳозирги кунда профилактика инспекторларининг ички ишлар органлари соҳавий хизматлари билан ҳамкорлиги: *биринчидан*, биргаликда йўриқномалар ўтказишда; *иккинчидан*, ҳуқуқбузар ва жиноят содир этишга мойил бўлган шахслар ҳақида ахборотларни ўзаро алмашишда; *учинчидан*, ҳуқуқбузарликлар жумладан, жиноятларнинг содир этилиш сабаби ва шароитларини аниқлаш ҳамда бартараф этишда; *тўртинчидан*, ҳуқуқбузарликларнинг олдини олишга доир тадбирларни ҳамкорликда амалга оширишда; *бешинчидан*, ҳуқуқбузарликлар жумладан жиноятларнинг олдини олишга доир илғор тажрибаларни ўзаро алмашишда намоён бўлади.

Профилактика инспекторларининг соҳавий хизматлар билан ҳамкорлигини самарали ташкил этиш, *биринчидан*, бу жараёнда иштирок этувчи субъектларнинг бу соҳадаги ваколатлари амалдаги қонунларда қанчалик аниқ белгиланганига, *иккинчидан*, уларнинг бу йўналишдаги фаолияти учун ҳуқуқий

асос қанчалик даражада ишлаб чиқилганига, *учинчидан*, улар ўртасидаги ҳамкорликни ташкил этишнинг ҳуқуқий механизми қандай даражадалигига, *тўртинчидан*, ушбу ҳамкорликни ташкил этувчи кадрларнинг тайёргарлигига боғлиқ

Профилактика инспекторлари ўз фаолиятини ички ишлар органларининг қуйидаги соҳавий хизматлари ходимлари билан узлуксиз ҳамкорликда олиб боради:

- жиноят қидирув хизмати ходимлари;
- терроризм ва экстремизмга қарши курашиш хизмати ходимлари;
- терговчилар;
- патруль-пост хизмати нарядлари ва жамоат тартибини сақлаш бўлинмалари ходимлари;
- йўл-патруль хизмати ходимлари;
- миграция ва фуқароликни расмийлаштириш хизмати ходимлари;
- қўриқлаш хизмати ходимлари;
- ёнғин хавфсизлиги хизмати ходимлари;
- вояга етмаганлар ўртасида назоратсизлик ва ҳуқуқбузарликларнинг профилактикаси инспекторлари;
- озодликдан маҳрум қилиш билан боғлиқ бўлмаган жазолар ижросини таъминлаш хизмати ходимлари;
- эксперт-криминалистика хизмати ходимлари.

Профилактика инспектори ва хизматга жалб этилган ички ишлар органларининг бошқа хизмат ходимлари ўз вазифаларини муваффақиятли бажаришлари учун ҳудуддаги оператив вазиятни, аҳоли таркибини чуқур ва ҳар томонлама ўрганиши, профилактик ҳисобда турган шахсларнинг турмуш тарзи ва хулқ-атворини, ҳудуднинг хусусиятларини, транспорт воситаларининг ҳаракатини, дам олиш ва кўнгилочар масканларни, диний ва оммавий маросимлар ўтказиладиган жойларни, савдо ва маиший хизмат кўрсатиш корхоналарининг товар-моддий бойликлари сақланадиган омборларини, ғазналарнинг жойлашиши, техник жиҳатдан ҳимояланганлиги ва қўриқланиш тартибини ва мазкур ҳудудни таърифловчи бошқа барча маълумотларни билишлари зарур.

Ҳамкорликка киришишда профилактика инспекторлари хизматга жалб қилинган ходимларга ишнинг моҳиятини тушунтиради, хизмат ҳудудидаги тезкор вазиятнинг хусусиятлари, ички ишлар органларининг профилактик ҳисобида турган шахсларнинг яшаш жойлари, қидирувда бўлган жиноятчилар ва бедарак йўқолган шахсларнинг белгилари, ички ишлар органларини қизиқтирувчи барча шахслар ва маълумотлар тўғрисида, ўғирланган нарсалар ва уларни сотиш ёки ўтказиш мумкин бўлган жойлар, шунингдек чет эл фуқаролари

келиши ва жойлашиши, турли жиноят ва ҳуқуқбузарликлар содир этилиши эҳтимоли кўпроқ бўлган жойлар ва вақт ҳақида аниқ маълумот бериб, йўл-йўриқ кўрсатади. Хизмат давомида ҳар бир ходим милиция таянч пункти билан алоқа воситалари орқали доимий равишда алоқада бўлиб туради.

Профилактика инспекторлари билан ҳамкорликда хизмат олиб бориш учун келган соҳавий хизмат ходимлари ИИО таянч пунктига хизматга келган ходимларни қайд этиш китобидан қайддан ўтган ҳолда хизмат олиб борадилар. Китобда ходимнинг фамилияси, исми-шарифи, лавозими, унвони ва уларга профилактика катта инспектори ёки ўша вақтда уларга раҳбарлик қилган мансабдор шахс томонидан берилган топшириқлар қисқа мазмунда махсус китобда қайд этилади. Хизмат сўнгида профилактика (катта) инспектори ушбу топшириқларнинг қай даражада бажарилганлиги, маъмурий ҳудудда ҳамкорликда иш олиб борганда амалга оширилган ишлар тўғрисида китобнинг тегишли бандига ёзувлар киритилади.

Профилактика инспекторларининг ички ишлар органлари бошқа соҳавий хизматлари ходимлари билан ўзаро ҳамкорлиги ўзига хос хусусиятга эга бўлиб, унинг асосий йўналишлари ҳамкорликка киришувчи субъектларга юклатилган вазифалар кўлаמידан келиб чиқади.

Бугунги кунда ички ишлар органлари тизимида хизмат қилаётган, ихтисослигидан қатъий назар, барча соҳа ходимлари ўз ишини маҳалладан, профилактика (катта) инспекторлари билан ҳамкорлик қилишдан бошлаши, унга таяниши лозим. Чунки аҳолининг асосий қисми маҳаллада яшайди. Маҳаллада ҳамма бир-бирини танийди, бегона ва нияти бузуқ кимсаларнинг бор-йўқлигини ҳам шу маҳалла аҳли яхши билади. Зеро, «Профилактика инспекторларининг малакаси ва профессионал маҳоратини ошириш ғоят муҳим вазифалардан биридир. Юксак профессионализм, ҳушмуомалалик, одамлар орасига кириб бориш, ёшлар қалбига йўл топа билиш, оила ва мактаб ўртасида мустаҳкам алоқа ўрнатиш – ҳар бир профилактика инспекторининг асосий хусусиятлари бўлмоғи лозим»